

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	Методи економічних та статистичних досліджень
Викладач (-і) 	Алла ЛИСЕНКО, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Контактний телефон	+38(066) 191-62-79
E-mail:	lysenkoam@kntu.kr.ua
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 3, годин – 90, у т.ч. лекції – 16 години, практичні заняття – 16 годин, самостійна робота – 58 години. Формат: очний (Offline / Face to face) / дистанційний (Online) Мова викладання: українська
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Messenger, Telegram, Instagram, WhatsApp за домовленістю.
Пререквізити	Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, викладання дисципліни здійснюється після вивчення здобувачами наступних дисциплін: Глобальна економіка, інновації та цілі сталого розвитку, Організація і методика наукових досліджень та педагогічної діяльності, Облік та внутрішній аудит в управлінні, Стратегії розвитку та їх аналітичне забезпечення.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Методи економічних та статистичних досліджень» є формування у студентів системи знань, необхідних для оволодіння теоретико-методологічними засадами економіко-статистичного дослідження, навичок наукового пошуку, отримання теоретичного та практичного досвіду систематизації набутих знань у сфері проведення досліджень економічних процесів та явищ з використанням сукупності економіко-математичних, статистичних методів, прийомів економічного аналізу, формування умінь щодо застосування набутих знань при виконанні магістерської дипломної роботи та у практичній площині.

Завдання вивчення дисципліни:

- формування компетентностей, важливих для особистісного розвитку майбутніх фахівців та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці;

- теоретична підготовка здобувачів з питань еволюції знань, змісту та ролі економічної науки у вирішенні суспільних завдань, засвоєння ними базових методологічних основ проведення економіко-статистичних досліджень;

- надання здобувачам теоретичних знань у процесі вивчення ними методів економіко-статистичних досліджень, огляду сфери їх практичного використання, складання звітів про проведену науково-дослідну роботу та оприлюднення результатів досліджень.

Для денної форми навчання викладання курсу передбачає для засвоєння дисципліни традиційні лекційні заняття із застосуванням презентацій у поєднанні із практичними заняттями. Формат очний (offline / Face to face).

Для заочної форми навчання: під час сесії формат очний (offline / Face to face), у міжсесійний період – дистанційний (online).

Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна «Методи економічних та статистичних досліджень» вивчається після викладання таких дисциплін: основи економічної теорії, вища та прикладна математика, макроекономіка, регіональна економіка, управлінський облік, фінансовий облік, податкова система України, інформаційні системи в обліку та аудиті, внутрішньогосподарський контроль, економічний аналіз за видами економічної діяльності, аудит, облік і звітність в системі оподаткування, облік за видами економічної діяльності, звітність підприємств, глобальна економіка та цілі сталого розвитку, фінансовий аналіз, податкова політика.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості організації, програму та специфіку економіко-статистичних досліджень;
- основні загальнонаукові та емпіричні методи, які використовуються при проведенні економіко-статистичних досліджень;
- існуючі підходи до узагальнення, апробації та впровадження результатів досліджень з економіки;

вміти:

- організовувати проведення економіко-статистичних досліджень, правильно формулювати зміст, предмет та об'єкт дослідження, обґрунтовано обирати методичні прийоми (способи) для проведення економіко-статистичних досліджень;
- виконувати економічні розрахунки в ході проведення досліджень різних аспектів діяльності на мікро- та макrorівні, системно та комплексно застосовувати методи економіко-статистичних досліджень, проводити аналітичну оцінку отриманих результатів;
- узагальнювати результати досліджень та розробляти на основі цього економічно обґрунтовані висновки, оприлюднювати їх результати та запроваджувати їх у практичній площині.

набути соціальних навичок (soft-skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в економічному середовищі.

2. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотукаїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

3. Програма навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ			
Тема 1. Поняття, види, принципи проведення наукових досліджень у сфері економіки. Сутність поняття «наукове дослідження». Загальна координація наукових досліджень. Фази розвитку науки. Види економічних досліджень. Принципи проведення наукових досліджень в економіці.	1	-	2
Тема 2. Об'єкти, предмет, мета, завдання економіко-статистичних досліджень. Об'єкти економіко-статистичних досліджень. Предмет, мета та завдання економіко-статистичних досліджень.	1	-	2
<i>Тема 1. Сутність, мета, об'єкти економіко-статистичних досліджень.</i>	-	2	4
Тема 3. Стадії науково-дослідного процесу та особливості розробки програми прикладного економіко-статистичного дослідження. Загальна характеристика стадій науково-дослідного процесу. Програма прикладного економіко-статистичного дослідження та його специфіка.	1	-	2
Тема 4. Основи наукової організації економіко-статистичних досліджень. Основи наукової організації дослідного процесу. Організація праці та її планування у наукових економіко-статистичних дослідженнях.	1	-	2
<i>Тема 2. Особливості організації, програма та специфіка економіко-статистичних досліджень.</i>	-	2	4
Тема 5. Сутність методології, зміст та основи розробки методики економіко-статистичних досліджень. Сутність методології економіко-статистичних досліджень. Особливості розробки загальної та часткових методик економіко-статистичних досліджень.	2	-	2
Тема 6. Основні напрями досліджень, класифікація загальнонаукових та емпіричних методичних прийомів у дослідженні економічних процесів та явищ. Основні напрями досліджень з економіки. Класифікація загальнонаукових методів досліджень. Класифікація конкретно-наукових (емпіричних) методичних прийомів у дослідженні економічних процесів та явищ.	1	-	3
<i>Тема 3. Методологічні основи проведення економіко-статистичних досліджень.</i>	-	4	4
Тема 7. Застосування загальнонаукових методів у	1	-	4

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
дослідженні економічних процесів та явищ. Економічний експеримент: завдання та види, програма проведення та особливості реалізації. Аксиоматизація знань та причинні зв'язки у методології економіко-статистичних досліджень. Гіпотези та докази у методології економіко-статистичних досліджень.			
<i>Змістовий модуль 2.</i> ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ (СПОСОБИ) У ДОСЛІДЖЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ			
Тема 8. Традиційні методичні прийоми (способи) обробки економічної інформації. Прийом порівняння в економіко-статистичних дослідженнях. Графічний метод. Способи групування економічних показників. Балансовий спосіб в економічних та статистичних дослідженнях. Деталізація, зведення інформації та тематичне обстеження.	2	-	2
Тема 4. Застосування загальнонаукових методів та традиційних прийомів (способів) обробки інформації у дослідженні економічних процесів та явищ.	-	2	4
Тема 9. Кореляційний аналіз у дослідженні економічних процесів та явищ. Поняття та завдання кореляційного аналізу. Використання способів парної кореляції у процесі дослідження стохастичних залежностей.	1	-	2
Тема 10. Методи математичного програмування в економіці. Класифікація методів математичного програмування та сфера їх застосування в економіко-статистичних дослідженнях. Лінійне та нелінійне програмування в економіці. Динамічне та стохастичне програмування в економіці.	1	-	2
Тема 5. Кореляційний аналіз та методи математичного програмування в економіці.	-	2	5
Тема 11. Методи елімінування в економіко-статистичних дослідженнях. Сутність елімінування та особливості розробки структурної формули детермінованого факторного зв'язку. Індексний метод досліджень. Прийом ланцюгових підстановок. Спосіб абсолютних різниць. Прийом відносних різниць. Інтегральний метод. Способи перерахунку показників. Спосіб пропорційного ділення (дольової участі).	1	-	2
Тема 12. Методика проведення статистичної обробки економічних даних та визначення параметрів описової статистики. Сутність вибіркового методу досліджень. Поняття про описові статистики при обробці результатів економічних	1	-	2

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
спостережень. Мета та завдання статистичної обробки результатів економічних спостережень. Особливості побудови варіаційного ряду. Визначення точкових характеристик емпіричного розподілу. Перевірка статистичного ряду на неоднорідність за допомогою критерію Ірвіна. Графічне зображення емпіричного розподілу			
<i>Тема 6. Методи елімінування. Методика проведення статистичної обробки економічних даних та визначення параметрів описової статистики.</i>	-	2	4
Тема 13. Завершення економіко-статистичного дослідження та вимоги до складання звіту. Узагальнення, апробація та впровадження результатів дослідження. Звіт про результати економіко-статистичного дослідження: його зміст та методика складання.	1	-	2
Тема 14. Узагальнення результатів наукових досліджень з економіки. Реферат, курсова, дипломна та магістерська роботи як форми наукових економічних досліджень студентів. Дисертаційна робота, монографія, наукова стаття (тези виступу) за результатами економічних досліджень. Впровадження результатів закінчених досліджень та оцінка їх ефективності.	1	-	2
<i>Тема 7. Завершення економіко-статистичного дослідження в контексті узагальнення результатів наукових досліджень.</i>	-	2	2
Разом:	16	16	58

4. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Форма підсумкового контролю: залік. Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі заліку становить сума балів за результатами рубіжних контролів. Протягом семестру здобувач може отримати максимум 100 балів, в тому числі за перший рубіжний контроль – 50 балів, за другий рубіжний контроль – 50 балів. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Зараховано», «Не зараховано»).

5. Рекомендована література

Основна:

1. Бахрушин В.Є. Методи аналізу даних : навчальний посібник для студентів. Запоріжжя: КПУ, 2011. 268 с.
2. Вайнський С.Є., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/2558>

3. Ганін В.І., Ганіна Н.В., Гурова К.Д. Методологія соціально-економічного дослідження: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 224 с.
4. Гарасим М. П., Журавель Г. П., Хомин П. Я. Методологія та методика економічних досліджень (виконання та оформлення рефератів, курсових, дипломних і магістерських робіт, тез виступів, статей, дисертацій з економіки та бухгалтерського обліку): Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей. Тернопіль: Видавництво «Астон», 2006. 414 с.
5. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посіб. / В.М. Геєць та ін.; за ред. А.А. Мазаракі. Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ, 2010. 279 с.
6. Макогон Ю. В., Пилипенко В. В. Основи наукових досліджень в економіці: Навч. посібник. Донецьк: Альфа-прес, 2007. 144 с.
7. Паянок Т.М., Задорожня Т.М. Статистичний аналіз даних : навчальний посібник. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. 312 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1ypf9mlmz3dDNGBpFmlzR93j168Z_Nye2/view
8. Руська Р.В., Іващук О.Т. Навчальний посібник «Методи економіко-статистичних досліджень»: Тернопіль, Тайп, 2014. 190 с.

Додаткова:

1. Аналітична корпоративна платформа Qlik Sense. URL: <https://www.rbcgrp.com/ua/it-platformy/qlik-sense/>
2. Багатовимірний аналіз соціально-економічних систем : навч. посіб. / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. 384 с.
3. Давидов Г.М., Кузьменко Г.І. Обліково-інформаційне забезпечення оцінки податкового потенціалу суб'єкту господарювання: теорія і практика. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 264 с. URL: <https://www.cceol.com/search/book-detail?id=462292>
4. Довідник з математичної статистики з прикладами обчислень: навч.-практ. посіб. / О. О. Єгоршин, Л. М. Малярець, Б.В. Сінкевич. Харків : ХНЕУ, 2009. Ч. 2. 508 с.
5. Дослідження операцій в економіці: Підручник / За ред. І.К. Федоренко, О.І. Черняка. К.: Знання, 2007. 558 с.
6. Економетричний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. / В.І. Єлейко, Р.Д. Боднар, М.Я. Демчишин. Львів : Львівська комерційна академія, 2011. 368 с.
7. Кігель В.Р. Елементи лінійного, цілочислового лінійного, нелінійного програмування: Навчальний посібник. К.: ІСДО, 1995. 400 с.
8. Лисенко А.М., Акімов С.С. Методи прогнозування та податкового планування: вплив їх вибору на формування рішень у сфері оподаткування, аудиту та аналізу. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип. 81. С. 208-212. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/13010>; <http://bses.in.ua/uk/81-2023>
9. Лисенко А.М., Акімов С.С., Чадай Ю.В. Методологія, методика, метод: сутність понять та особливості їх прояву у сфері податкового планування, аналізу та аудиту. *Наукові праці МАУП. Економічні науки*. 2023. Вип. 3(70). С. 129-136. URL: <http://journals.mau.com.ua/index.php/economics/article/view/2645>
10. Лисенко А.М. Аналітична оцінка ресурсно-виробничого складника економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. № 1 (124). С. 134-144. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/1_2022/25.pdf
11. Лисенко А.М. Економічний потенціал суб'єктів господарювання сфери агробізнесу: особливості формування, систематизація показників, методи оцінки. *Концептуальні підходи та механізми стимулювання розвитку соціально-економічних систем та суб'єктів ринку : монографія* ; за заг. ред. Н.В. Шандової. Херсон: Книжкове

- видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. С. 90-149. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/12996>
12. Лисенко А.М. Інструменти податкового регулювання як засіб стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання. *Стан та умови розвитку економіки в Україні: теорія, методологія, практика* ; під ред. д.е.н., проф. О.О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2018. С. 81-87. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12114>
  13. Лисенко А.М. Складові елементи методики аналізу фінансової звітності малого підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31 (70), № 4, ч. 2, С. 119-125. URL: http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_4_2/21.pdf
  14. Мамчич Т. Статистичний аналіз даних з пакетом STATISTICA / Т. Мамчич, А. Оленко, М. Осипчук, В. Шпортюк. Дрогобич : Відродження, 2006. 208 с.
  15. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / В.М. Геєць, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін. 2-ге вид. Харків : ІНЖЕК, 2008. 396 с.
  16. Чорний А.Ю. Статистика якості. Практикум : навч. посіб. / А. Ю. Чорний. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2011. - 264 с.
  17. Lysenko A. (2021). Management of economic potential of agribusiness entities. *Modern management: theories, concepts, implementation: monograph*. Editors: Marian Duczmal, Tetyana Nestorenko, Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. P. 93-104. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12064>
  18. Lysenko A., Moskalenko V. (2024). Analytical Evaluation of the Effectiveness of Equity Management in Agricultural, Forestry and Fishery Enterprises in Ukraine. *Green, Blue and Digital Economy Journal*. Vol. 5 (2). P. 12-20. URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/gbdej/article/view/2556>
  19. Next-Level Insight and Action From Your Data. URL: <https://www.qlik.com/us/products/qlik-sense>

Інформаційні ресурси:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua>
6. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
8. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
9. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>
10. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
12. Про державне прогнозування і розробку програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>

13. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>
14. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
15. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
16. Сталий розвиток для України. URL: <http://sd4ua.org>
17. An official website of the European Union. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
18. IndexMundi. URL: <https://www.indexmundi.com/g/rank.html>
19. The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL: <https://www.oecd.org/>
20. The World Trade Organization (WTO). URL: www.wto.org